

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2024. január 11.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogasztóvédelem – 2008/48/EK irányelv – Fogasztói hitelmegállapodások – 8. cikk – A fogyasztó hitelképességének a hitelező általi értékelésére vonatkozó kötelezettség – A hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítése miatti jogsértés orvoslása – 23. cikk – Hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók – A hitelmegállapodás semmissége és a hitelezőnek a megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztása – A fogyasztóra nézve káros következmény hiánya – A hitelezők felelősségének tudatosítása és a felelőtlen gyakorlatoknak a fogyasztóknak való hitelnyújtás során történő megelőzése”

A C-755/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Okresní soud Praha-západ (nyugat-prágai járásbíróság, Cseh Köztársaság) a Bírósághoz 2022. december 13-án érkezett, 2022. augusztus 1-jei határozatával terjesztett elő

a **Nárokuj s.r.o.**

és

az **EC Financial Services a.s.**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Jürimäe tanácselnök, N. Piçarra, M. Safjan (előadó), N. Jääskinen és M. Gavalec bírák,

főtanácsnok: J. Richard de la Tour,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Nárokuj s.r.o. képviselőjében R. Pukl advokát,
- az EC Financial Services a.s. képviselőjében F. Petráš advokát,

* Az eljárás nyelve: cseh.

- a cseh kormány képviselőjében M. Smolek, S. Šindelková és J. Vlácil, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében P. Ondrůšek és I. Rubene, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.; helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a Nárokuj s.r.o. és az EC Financial Services a.s. közötti, az utóbbi által egy fogyasztónak nyújtott hitelhez kapcsolódó összegek visszafizetése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2008/48 irányelv (7), (9) és (26) preambulumbekszáma a következőképpen szól:

„(7) Annak érdekében, hogy a fogyasztói hitelek jól működő belső piacának kialakulását megkönnyítsék, számos kulcsfontosságú területen harmonizált közösségi keretről szükséges rendelkezni. [...]

[...]

(9) Teljes harmonizációra van szükség annak biztosítására, hogy a Közösségben valamennyi fogyasztó érdekeit magas szinten és egyenlő módon védelmezzék, illetve, hogy valódi belső piacot lehessen létrehozni. [...]

[...]

(26) A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell tenniük annak érdekében, hogy – hitelpiacuk sajátos jellemzőit is figyelembe véve – a hitelviszony valamennyi szakasza folyamán felelősségteljes gyakorlatot mozdítsanak elő. Ezen intézkedések magukban foglalhatják például a fogyasztók tájékoztatását és oktatását is, ideértve a nemfizetéshez és a túlzott eladósodáshoz kapcsolódó veszélyekre való figyelmeztetést is. A bővülő hitelpiacon különösen fontos az, hogy a hitelezők ne vegyenek részt felelőtlen hitelügyletekben, vagy ne adjanak hitelt előzetes hitelképességi vizsgálat nélkül, és a tagállamoknak megfelelő ellenőrzést kell végezniük, hogy elkerülhető legyen az ilyen magatartás; továbbá, amennyiben ezt teszik, a tagállamok a hitelezőkre alkalmazandó

szankciók meghatározására legyenek jogosultak. [...] [A] hitelezők felelőssége, hogy egyenként felmérjék a fogyasztók hitelképességét. Ennek érdekében a hitelezők nemcsak a fogyasztó által az adott hitelmegállapodás előkészítése során megadott információkat használhatják fel, hanem egy hosszú ideje fennálló kereskedelmi kapcsolat során szerzett információkat is. A tagállamok hatóságai is megfelelő utasításokat és iránymutatásokat adhatnak a hitelezőknek. A fogyasztóknak szintén körültekintően és szerződéses kötelezettségeik betartásával kell eljárniuk.”

- 4 Ezen irányelvnek „A fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettség” című 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a hitelmegállapodás megkötését megelőzően a hitelező az adott esetben a fogyasztótól kapott megfelelő információ és a szükség esetén a vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján értékeli a fogyasztó hitelképességét. Az olyan tagállamok, amelyekben jogszabály már most is előírja, hogy a hitelező vonatkozó adatbázisban végzett keresés alapján értékeli a fogyasztó hitelképességét, fenntarthatják ezt az előírást.

(2) A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ha a felek a hitelmegállapodás megkötését követően megállapodnak a teljes hitelösszeg megváltoztatásában, a hitelező köteles a fogyasztóval kapcsolatosan rendelkezésre álló pénzügyi információkat naprakésszé tenni, és a fogyasztó hitelképességét értékelni a teljes hitelösszeg jelentős mértékű növelését megelőzően.”

- 5 Az említett irányelv „Szankciók” című 23. cikke értelmében:

„A tagállamoknak meg kell állapítaniuk az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megszegése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és minden szükséges intézkedést meghoznak azok végrehajtásának biztosítására. Az előírt szankcióknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük.”

A cseh jog

- 6 A zákon č. 96/2022 Sb. (96/2022. sz. törvény) által módosított zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (a fogyasztói hitelekéről szóló 257/2016. sz. törvény, a továbbiakban: a fogyasztói hitelekéről szóló 257/2016. sz. törvény) 86. cikke a következőket írja elő:

„(1) A fogyasztói hitelmegállapodás megkötését vagy a megállapodásban szereplő bármely kötelezettség olyan módosítását megelőzően, amely a fogyasztói hitel teljes összegének jelentős növekedésével jár, a hitelező köteles értékelni a fogyasztó hitelképességét, olyan alapvető, megbízható, kielégítő és arányos információk alapján, amelyeket a fogyasztótól és adott esetben az értékelést lehetővé tevő, fogyasztói hitelképességről szóló adatbázisból, vagy egyéb forrásból szerez. A hitelező csak abban az esetben nyújthat fogyasztói kölcsönt, amennyiben a hitelképesség értékelés azt mutatja, hogy nem merül fel észszerű kétely arra vonatkozólag, hogy a fogyasztó vissza tudja fizetni a hitelt.

(2) A fogyasztó hitelképességének értékelésekor a hitelező különösen értékeli a fogyasztó képességét a rendszeres hiteltörlesztő-részletek megfizetésére, összehasonlítva a fogyasztó bevételeit a kiadásaival és meglévő adósságállományának mértékével. Továbbá figyelembe veszi a vagyonelemek értékét, amennyiben a fogyasztói hitelmegállapodás szerint a fogyasztói hitelt részben vagy egészben a fogyasztó tulajdonának értékesítéséből befolyó bevételből kell fedezni a

rendszeres hiteltörlesztő-részletek helyett, vagy amennyiben egyértelműen kitűnik a fogyasztó pénzügyi helyzetéből, hogy képes lesz visszafizetni a fogyasztói hitelt bevételétől függetlenül.”

- 7 E törvény 87. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„Amennyiben a hitelező a 86. cikk (1) bekezdésének második mondatában foglalt szabályok megszegésével nyújt a fogyasztónak fogyasztói hitelt, a megállapodás semmis. A bíróság a semmisséget hivatalból veszi figyelembe. A fogyasztó köteles az adott pénzügyi teljesítőképességének megfelelően visszatéríteni a kifizetett fogyasztói hitel tőkéjét.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 8 Egy fogyasztó 50 000 cseh korona (CZK) (mintegy 2000 euró) összegű fogyasztói hitelt vett fel a JET Money s.r.o. társaságtól, amelynek az EC Financial Services társaság a jogutódja. E szerződés megkötését megelőzően a fogyasztó számos információt szolgáltatott a személyes és gazdasági helyzetéről. Ezt követően visszafizette e hitelt, összesen 85 000 CZK-t (mintegy 3500 euró) törlesztve, amely magában foglalta az említett hitel járulékos költségeit. A fogyasztó nem terjesztett elő kifogást az említett szerződéssel szemben ugyanezen hitel visszafizetésének időszaka alatt.
- 9 A Nárokuj, az alapeljárás felperese az a gazdasági társaság, amelyre a fogyasztó a fogyasztói hitelmegállapodás alapján a hitelezővel szemben érvényesíthető követeléseit engedményezte. Az Okresní soud Praha-západ (nyugat-prágai járásbíróság, Cseh Köztársaság), a kérdést előterjesztő bíróság előtt e társaság e szerződés semmisségére hivatkozik azzal az indokkal, hogy a hitelező nem teljesítette a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettségét. A jogalap nélküli gazdagodásra alapított keresetében e társaság 35 000 CZK összeg megfizetését kéri, amely a fogyasztó által visszafizetett összeg és az említett hitel tőkeösszege különbözetének törvényes késedelmi kamatokkal növelendő összegéből áll.
- 10 Az EC Financial Services, az alapeljárás alperese úgy véli, hogy a fogyasztó hitelképességét megfelelően értékelték, és hogy egyébként a fogyasztóvédelmi szabályok nem alkalmazhatók, mivel az alapeljárás tárgyát képező követelésnek már nem a fogyasztó, hanem egy gazdasági társaság a kötelezettje.
- 11 Ezen érvekre figyelemmel a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 2008/48 irányelvre tekintettel a hitelező szankcionálható-e abban az esetben, ha a fogyasztó hitelképességének a hitelmegállapodás megkötését megelőző értékelésére vonatkozó kötelezettség megsértése nem járt a fogyasztóra nézve káros következménnyel. E tekintetben e bíróság utal arra, hogy noha egyes nemzeti bíróságok igenlő választ adtak erre a kérdésre, még abban az esetben is, ha a kérdéses kölcsönt teljes egészében és a fogyasztó kifogása nélkül visszafizették, az ezzel ellentétes értelmezés – amely az említett szerződésben részes két fél érdekeinek mérlegelésén alapul, figyelembe véve azt a tényt, hogy a fogyasztó is felelős a saját magatartásáért –, elképzelhetőnek tűnik.
- 12 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a 2008/48 irányelv 8. cikkének célja annak elkerülése, hogy a fogyasztó a kölcsön visszafizetése során pénzügyi nehézségekkel szembesüljön, így megállapítható, hogy a fogyasztó hitelképességének a hitelező általi vizsgálatára vonatkozó kötelezettség nem ezen irányelv elsődleges célja, hanem az e cél elérését lehetővé tevő eszköz.

- 13 Egyébiránt e bíróság úgy véli, hogy a fogyasztó hitelképességét nem lehet elszigetelten, kizárólag a hitelező által a fogyasztótól kért adatok alapján értékelni, hanem azt a 2008/48 irányelv fogyasztóvédelmi céljával összefüggésben a szerződéses jogviszony lebonyolításának módja alapján is értékelni kell.
- 14 Végül figyelembe kell venni különösen a jogbiztonság és a jóhiszeműség elvét, amennyiben a fogyasztó részére hitelt nyújtó hitelezőnek – amely hitelt a fogyasztó ezt követően visszafizetett –, bíznia kell abban, hogy a fogyasztó a törlesztések révén teljesítette a szerződéses tartozását. Mivel e fogyasztót semmilyen káros következmény nem érte, nem szükséges kizárólag megelőzési célból szankciót alkalmazni.
- 15 E körülmények között az Okresní soud Praha-západ (nyugat-prágai járásbíróság, Cseh Köztársaság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [2008/48] irányelvnek az-e a célja, hogy a hitelezőt szankcióval sújtsák amiatt, hogy abban az esetben sem értékelte teljeskörűen a fogyasztó hitelképességét, ha a fogyasztó a kölcsönt teljes egészében visszafizette, és a kölcsön visszafizetése során nem emelt kifogást a megállapodással szemben?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

Az elfogadhatóságról

- 16 Az Európai Bizottság úgy véli, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés hipotetikus, mivel téves az annak alapjául szolgáló előfeltevés, amely szerint az érintett fogyasztó hitelképességét nem a 2008/48 irányelv 8. cikke (1) bekezdésének, vagy az e rendelkezést átültető nemzeti rendelkezéseknek megfelelően értékelték. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat ugyanis nem tartalmaz olyan információkat, amelyek arra utalnának, hogy ez az értékelés valóban elégtelen volt.
- 17 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikk alapján létrehozott együttműködés keretében kizárólag az alapügyben eljáró és a meghozandó bírósági határozatért felelős nemzeti bíróság feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatalra utalásnak az ítélete meghozatala tekintetében fennálló szükségességét, mind pedig a Bíróság elé terjesztendő kérdéseinek relevanciáját. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2022. július 14-i Volkswagen ítélet, C-134/20, EU:C:2022:571, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 18 Ennélfogva az uniós jogra vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, vagy ha a probléma hipotetikus jellegű (lásd ebben az értelemben: 2022. július 14-i Volkswagen ítélet, C-134/20, EU:C:2022:571, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2023. január 31-i Puig Gordi és társai ítélet, C-158/21, EU:C:2023:57, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 19 A jelen ügyben azonban nem ez a helyzet.
- 20 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból ugyanis kitűnik, hogy az előterjesztő bíróság kérdései a Nárokuj által megfogalmazott és az EC Financial Services által vitatott azon feltevésen alapulnak, amely szerint ez utóbbi nem tett eleget a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó, a fogyasztói hitelről szóló 257/2016. sz. törvény 86. cikkében előírt kötelezettségének, többek között azért, mert nem ellenőrizte hitelt érdemlően az érintett fogyasztó kiadásainak tényleges összegét.
- 21 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2008/48 irányelv nem sorolja fel kimerítő jelleggel azokat az információkat, amelyek segítségével a hitelezőnek értékelnie kell a fogyasztó hitelképességét (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i CA Consumer Finance ítélet, C-449/13, EU:C:2014:2464, 36. pont).
- 22 Következésképpen az a kérdés, hogy a hitelező az alapeljárás körülményei között eleget tett-e a 2008/48 irányelv 8. cikke szerinti kötelezettségének, lényegében a nemzeti jog által e célból előírt követelmények értékelése körébe tartozik.
- 23 Márpedig a Bíróságnak nem feladata, hogy az EUMSZ 267. cikkben előírt eljárás keretében a nemzeti jog értelmezése tárgyában határozzon, és hogy eldöntse, a kérdést előterjesztő bíróság által adott értelmezés helytálló-e, mivel ezen eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, a tényállás és a nemzeti jog megítélése a nemzeti bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik (lásd ebben az értelemben: 2023. március 16-i Caixabank [Hitelszerződés-kötési díj] ítélet, C-565/21, EU:C:2023:212, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2023. május 4-i Bundesrepublik Deutschland [Elektronikus igazságügyi fiók] ítélet, C-60/22, EU:C:2023:373, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 24 E körülmények között nem nyilvánvaló, hogy a 2008/48 irányelv kért értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve hogy a felvetett probléma a jelen ítélet 18. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlat értelmében hipotetikus jellegű.
- 25 Ebből következik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elfogadható, mivel a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az alapeljárásban a hitelező valóban megsértette-e a 2008/48 irányelv 8. cikke szerinti kötelezettségét.

Az ügy érdeméről

- 26 Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/48 irányelv 8. és 23. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes, hogy amennyiben a hitelező megsértette a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettségét, e hitelezőt a nemzeti jognak megfelelően a fogyasztói hitelmegállapodás semmisségével és a megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztással szankcionálják, még akkor is, ha e megállapodást a felek teljes egészében teljesítették, és a fogyasztót e mulasztás miatt nem érte káros következmény.

- 27 Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy az a körülmény, hogy az alapeljárások felei szolgáltatók, nem zárja ki a 2008/48 irányelv e jogvitában történő alkalmazását. A Bíróság ugyanis már megállapította, hogy ezen irányelv hatálya nem a jogvitában álló felek, hanem a hitelügylet feleinek személyétől függ (2019. szeptember 11-i Lexitor ítélet, C-383/18, EU:C:2019:702, 20. pont).
- 28 Márpedig az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapeljárás tárgyát képező követelés egy fogyasztó és a JET Money – amelynek jogutódja az EC Financial Services – között létrejött fogyasztói hitelmegállapodás megszüntetéséből eredő visszafizetési kötelezettségen alapul, és hogy e követelést e fogyasztó a hitel visszafizetését követően ruházta át a Nárokujra.
- 29 Ennek pontosítását követően meg kell jegyezni, hogy az előterjesztő bíróság kérdései úgy értelmezhetők, mint amelyek mind a 2008/48 irányelv 8. cikke állítólagos megsértésének a hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítése miatti esetleges orvoslására, mind pedig a cseh jog által az ilyen jogsértés szankcionálására előírt intézkedéseknek az ezen irányelv 23. cikkével való összeegyeztethetőségére vonatkoznak. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó hasznos válasz érdekében e két szemponttal egymást követően kell foglalkozni.
- 30 Először is, ami a 2008/48 irányelv 8. cikke megsértésének a hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítése miatti esetleges orvoslását illeti, emlékeztetni kell arra, hogy valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése szempontjából nemcsak annak szövegét, hanem szöveggörnyezetét és különösen azon szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az a részét képezi (lásd ebben az értelemben: 2023. június 8-i YYY [A „fogyasztó” fogalma] ítélet, C-570/21, EU:C:2023:456, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 31 A 2008/48 irányelv 8. cikke (1) bekezdésének szövegéből kitűnik, hogy a hitelező a hitelmegállapodás megkötését megelőzően köteles értékelni a fogyasztó hitelképességét. A Bíróság már hangsúlyozta e kötelezettség szerződéskötést megelőző jellegét (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i CA Consumer Finance ítélet, C-449/13, EU:C:2014:2464, 45. pont).
- 32 Önmagában ez a körülmény azonban nem teszi lehetővé annak meghatározását, hogy a hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítése orvosolhatja-e, és amennyiben igen, milyen feltételek mellett, a fogyasztó hitelképességének hitelező általi értékelésére vonatkozó kötelezettség megsértését, annál is inkább, mivel a 2008/48 irányelv nem határozza meg sem azt, hogy a hitelezőnek milyen módon kell eleget tennie e kötelezettségnek (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i CA Consumer Finance ítélet, C-449/13, EU:C:2014:2464, 36. pont), sem pedig a hitelezőt az értékelés eredményétől függően terhelő kötelezettségeket (lásd ebben az értelemben: 2019. június 6-i Schyns ítélet, C-58/18, EU:C:2019:467, 42. és 43. pont).
- 33 A 2008/48 irányelv célkitűzéseinek vizsgálatát illetően az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az irányelv 8. cikkében a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozóan előírt kötelezettség, amennyiben a fogyasztóknak a túlzott eladósodáshoz és fizetéseképtelenséghez kapcsolódó kockázatoktól való megóvására irányul, hozzájárul az említett irányelv céljának megvalósításához, amely – amint az az irányelv (7) és (9) preambulumbekkezdéséből következik – nem más, mint a teljes és kötelező harmonizáció előírása a fogyasztói hitelek tárgyában számos kulcsfontosságú területen, amire az Európai Unióban valamennyi fogyasztó érdekei magas szinten és egyenlő módon való védelmezésének biztosítása, valamint a fogyasztói hitelek jól

működő belső piaca kialakulásának megkönnyítése céljából van szükség (2014. március 27-i LCL Le Crédit Lyonnais ítélet, C-565/12, EU:C:2014:190, 42. pont; 2020. március 5-i OPR-Finance ítélet, C-679/18, EU:C:2020:167, 21. pont).

- 34 Ezenkívül a Bíróság több alkalommal megállapította, hogy a 2008/48 irányelv (26) preambulumbekzdésére tekintettel e kötelezettség célja a hitelező felelősségének tudatosítása, valamint a nem hitelképes fogyasztók számára történő hitelnyújtás elkerülése (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i CA Consumer Finance ítélet, C-449/13, EU:C:2014:2464, 35. pont; 2020. március 5-i OPR-Finance ítélet, C-679/18, EU:C:2020:167, 20. pont; 2021. június 10-i Ultimo Portfolio Investment [Luxembourg] ítélet, C-303/20, EU:C:2021:479, 28. pont).
- 35 Ebből az következik egyrészt, hogy a fogyasztó hitelképességének a hitelező általi értékelésére vonatkozó kötelezettség arra irányul, hogy megelőzze a túlzott eladósodásnak vagy fizetéseképtelenségnek a fogyasztó hiteltörlesztési képességének és hajlandóságának elégtelen vizsgálatából eredő egyszerű kockázatát. Márpedig a hitelmegállapodás megkötésének a fogyasztó helyzetére gyakorolt ilyen pénzügyi következményei a hitel visszafizetését követően is bekövetkezhetnek.
- 36 Másrészt a hitelezők felelősségének tudatosítása és a fogyasztóknak történő hitelnyújtás során a felelőtlen gyakorlatok megelőzése alapvetően hozzájárul a fogyasztói hitelek piacának megfelelő működéséhez. Mivel e célok függetlenek az adott fogyasztó helyzetétől vagy magatartásától, azokat nem érik el pusztán az utóbbi által kötött hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítése révén. Minden más értelmezés elősegítené azt, hogy a hitelező figyelmen kívül hagyja a 2008/48 irányelv 8. cikke szerinti kötelezettségét, és megfoszthatná e rendelkezést a hatékony érvényesülésétől.
- 37 Ebből következik, hogy a 2008/48 irányelv 8. cikkének céljaira alapított elemzésből arra lehet következtetni, hogy a fogyasztó hitelképességének a hitelező általi vizsgálatára vonatkozó, e rendelkezésben előírt kötelezettség megsértése nem orvosolható pusztán a hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítésével. Nincs jelentősége annak a ténynek, hogy a fogyasztó a törlesztési időszak alatt nem terjesztett elő kifogást e szerződéssel szemben.
- 38 Pontosítani kell továbbá, hogy az előző pontban szereplő megállapításokat nem kérdőjelezi meg a 2023. december 21-i BMW Bank és társai ítélet (C-38/21, C-47/21 és C-232/21, EU:C:2023:1014) 279. pontja, amelyben a Bíróság megállapította, hogy mivel a szerződés teljesítése jelenti a szerződéses kötelezettségek megszűnésének természetes mechanizmusát, és erre vonatkozó különös rendelkezések hiányában, a fogyasztó már nem hivatkozhat a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdésében számára elismert elállási jogra, ha a felek a hitelmegállapodást teljes mértékben teljesítették, és az e szerződésből eredő kölcsönös kötelezettségek ebből következően megszűntek.
- 39 Az a tény ugyanis, hogy a hitelmegállapodás teljes egészében történő teljesítését követően az abban részes felek már nem hivatkozhatnak az e szerződésből eredő kölcsönös kötelezettségvállalásokra, nem befolyásolja a jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítésére vonatkozó kötelezettségen alapuló olyan követelés fennállását, amely az ezen irányelv 23. cikkében előírtaknak megfelelően szankcionálja a fogyasztó hitelképességének vizsgálatára vonatkozó, az említett irányelv 8. cikkében előírt hitelezői kötelezettség megsértését.

- 40 Másodszor a 2008/48 irányelv 8. cikke alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciórendszer kialakítását illetően emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv 23. cikkének megfelelően e rendszert akként kell megállapítani, hogy a szankciók hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i Ultimo Portfolio Investment [Luxembourg] ítélet, C-303/20, EU:C:2021:479, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 E célból a szankciók szigorúságának összhangban kell állnia az általuk büntetett jogsértés súlyával, a tényleges visszatartó erő biztosítása révén, anélkül azonban, hogy túllépne a 2008/48 irányelv 8. cikke célkitűzéseinek eléréséhez szükséges mértéket (lásd ebben az értelemben: 2020. március 5-i OPR-Finance ítélet, C-679/18, EU:C:2020:167, 26. pont; 2021. október 14-i Landespolizeidirektion Steiermark [Játékautomaták] ítélet, C-231/20, EU:C:2021:845, 45. pont).
- 42 Noha a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására kizárólagos hatáskörrel rendelkező kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az alapeljárás összes körülményére tekintettel az előtte folyamatban lévő eljárás tárgyát képező szankciók megfelelnek-e az előző pontban szereplő követelményeknek, a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálásakor pontosításokat adhat, amelyek célja, hogy iránymutatást adjon a nemzeti bíróságnak az értékelés során (lásd ebben az értelemben: 2020. március 5-i OPR-Finance ítélet, C-679/18, EU:C:2020:167, 27. és 28. pont).
- 43 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy a cseh jog szerint a fogyasztói hitelről szóló 257/2016. sz. törvény 86. cikkében előírt, a fogyasztó hitelképességének a hitelező általi értékelésére vonatkozó kötelezettség megsértését a hitelmegállapodásnak az e törvény 87. cikkének (1) bekezdésében előírt semmisségével szankcionálják, amely a hitelező megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztását vonja maga után.
- 44 A kérdést előterjesztő bíróság, valamint az EC Financial Services és a Bizottság lényegében úgy vélik, hogy amennyiben a hitelmegállapodást anélkül teljesítették teljes egészében, hogy a fogyasztót káros következmény érte volna, az ilyen szankció kiszabása aránytalan lenne, mivel túllépi a 2008/48 irányelv céljainak eléréséhez szükséges mértéket.
- 45 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a tagállamok feladata, hogy a hitelező 2008/48 irányelv szerinti kötelezettségeinek ez utóbbi általi megsértése esetén alkalmazandó megfelelő szankciórendszer kialakításakor kellőképpen figyelembe vegyék a hitelező magatartásával a fogyasztónak okozott kár mértékét (lásd analógia útján: 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 58. pont). Amennyiben több, ezen irányelv célkitűzéseinek elérésére egyaránt alkalmas intézkedés kínálkozik, az arányosság elve alapján a kevésbé korlátozó intézkedéshez kell folyamodni, azzal, hogy az érintett intézkedéssel okozott hátrányok nem lehetnek túlzottak e célokhoz képest (lásd ebben az értelemben: 2022. február 24-i Agenzia delle dogane e dei monopoli és Ministero dell'Economia e delle Finanze ítélet, C-452/20, EU:C:2022:111, 37. és 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 E tekintetben abban az esetben, ha a fogyasztó által kötött hitelmegállapodást anélkül teljesítették teljes egészében, hogy e fogyasztót e teljesítés során vagy azt követően káros következmény érte volna, emlékeztetni kell arra, hogy – amint az a jelen ítélet 33. és 34. pontjából következik – a 2008/48 irányelv 8. cikkében előírt kötelezettség nem csupán a fogyasztóknak az ilyen kockázatokkal szembeni védelmére irányul, hanem arra is, hogy tudatosítsa a hitelezők felelősségét, és elkerülje a nem hitelképes fogyasztók számára történő hitelnyújtást.

- 47 E kettős cél fényében a Bíróság már megállapította, hogy e kötelezettségnek a 2008/48 irányelvvel összefüggésben betöltött alapvető fontosságára tekintettel annak megsértése a nemzeti jognak megfelelően szankcionálható a hitelező kamatköveteléstől való megfosztásával (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i *Ultimo Portfolio Investment [Luxembourg]* ítélet, C-303/20, EU:C:2021:479, 39. és 40. pont).
- 48 Egyébiránt a Bíróság egy, az alapeljárás tárgyát képezővel azonos nemzeti szabályozásra vonatkozó ügyben már megállapította, hogy a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettség megsértése esetén a hitelező megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztásával járó szankció összhangban áll az általa büntetett jogsértés súlyával (lásd ebben az értelemben: 2020. március 5-i *OPR-Finance* ítélet, C-679/18, EU:C:2020:167, 30. pont).
- 49 Márpedig meg kell jegyezni egyrészt, hogy a hitelmegállapodás semmisségével és a hitelező megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztásával járó szankció alkalmazásának attól a feltételtől való függővé tétele, hogy a fogyasztó káros következményt szenvedett, vélhetően elősegítené, hogy a hitelezők ne teljesítsék a 2008/48 irányelv 8. cikke szerinti kötelezettségüket. Ez ugyanis arra ösztönözhetné a hitelezőket, hogy ne végezzék el a tőlük hitelt felvevő valamennyi fogyasztó hitelképességének rendszeres és kimerítő értékelését, ami ellentétes lenne a hitelezők felelősségének tudatosítására és a fogyasztóknak történő hitelnújtás során a felelőtlen gyakorlatok megelőzésére irányuló célokkal. Az ilyen értelmezés végeredményben sértheti az előírt szankció valódi visszatartó jellegét.
- 50 Másrészt, noha az alapügy tárgyát képező szankció, amennyiben a hitelmegállapodás felbontását vonja maga után, kétségtelenül komoly következményekkel járhat a hitelezőre nézve, önmagában e körülmény nem jelenti azt, hogy a hitelező szükségszerűen aránytalan hátrányokat szenvedne a 2008/48 irányelv 8. cikkének kettős céljához képest, sem pedig azt, hogy – amint azt az EC Financial Services az írásbeli észrevételeiben állítja – sértené a vállalkozás szabadságát az a kockázat, hogy e következményeknek akár a hitel visszafizetését követően is ki vannak téve.
- 51 Ebből következik, hogy – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatokra figyelemmel – nem ellentétes az arányosság elvével, ha valamely tagállam úgy dönt, hogy a 2008/48 irányelv 8. cikkének átültetését biztosító nemzeti rendelkezések megsértését a hitelmegállapodás semmisségével és a hitelező megállapodás szerinti kamatköveteléstől való megfosztással szankcionálja, még akkor sem, ha a fogyasztót e jogsértés következtében nem érte káros következmény.
- 52 A fenti indokokra tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2008/48 irányelv 8. és 23. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy amennyiben a hitelező megsértette a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettségét, e hitelezőt a nemzeti jognak megfelelően a fogyasztói hitelmegállapodás semmisségével és a megállapodás szerinti kamatkövetelésétől való megfosztással szankcionálják, még akkor sem, ha e megállapodást a felek teljes egészében teljesítették, és a fogyasztót e jogsértés miatt nem érte káros következmény.

A költségekről

- 53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 8. és 23. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal nem ellentétes az, hogy amennyiben a hitelező megsértette a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettségét, e hitelezőt a nemzeti jognak megfelelően a fogyasztói hitelmegállapodás semmisségével és a megállapodás szerinti kamatkövetelésétől való megfosztással szankcionálják, még akkor sem, ha e megállapodást a felek teljes egészében teljesítették, és a fogyasztót e jogsértés miatt nem érte káros következmény.

Aláírások